Lokale Financiën 2026 - Brusselse gemeenten

Stand van zaken & belangrijkste uitdagingen

Arnaud Dessoy
Anne-Leen Erauw

Belfius Research

Gemeenten – OCMW's

Begrotingen 2026 – Trends en evolutie

Publicatie beschikbaar
op website van **Belfius**
Onze studies

Lees ook onze gids
« Hoe werkt een gemeente? »

- **Een omgeving in volle verandering**
- **Evolutie & uitdagingen van de gewone uitgaven**
  - Uitdaging van de pensioenen van het statutaire personeel
  - Uitdaging van de hervorming van de werkloosheidsvergoedingen
- **Evolutie & uitdagingen van de gewone ontvangsten**
  - Uitdaging van de fiscale hervorming (APB)
- **Begrotingsevenwicht?**
- **Evolutie van de investeringen en de schuld**

Onzekerheid als gevolg van een verstoord macro-economisch klimaat…

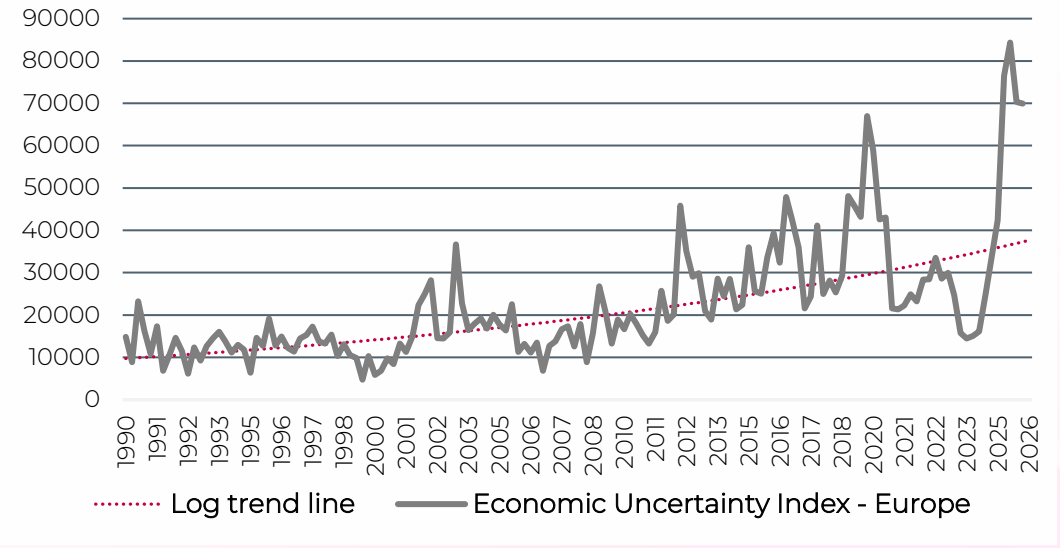

- **Inflatie** (die de kosten van personeel, energie en bouwprojecten verhoogt …)
- De **groei vertraagt** (en remt zo de fiscale ontvangsten van de overheid)
- **Hogere rente** (die de schuldenlast verzwaart)

… en de uitrol van meerdere hervormingen

- Beperkt budgettair kader (Federaal, Gewesten…): de Belgische overheidsfinanciën staan onder druk en moeten op lange termijn opnieuw een houdbaar budgettair traject vinden. Dat beperkt de huidige interventiecapaciteit ten gunste van de lokale besturen, die zelfs wordt teruggeschroefd.
- Talrijke hervormingen door de verschillende regeringen (federaal, regionaal) met een nog onzeker effect op de lokale besturen (sociale bijstand en fiscale hervorming, politiezones, lokale institutionele hervormingen, …)

Evolutie & uitdagingen van de gewone uitgaven

De personeelsuitgaven en de overdrachtsuitgaven vormen 80% van de gewone uitgaven van de Brusselse gemeenten. Alle uitgavencategorieën ondervinden toenemende druk.

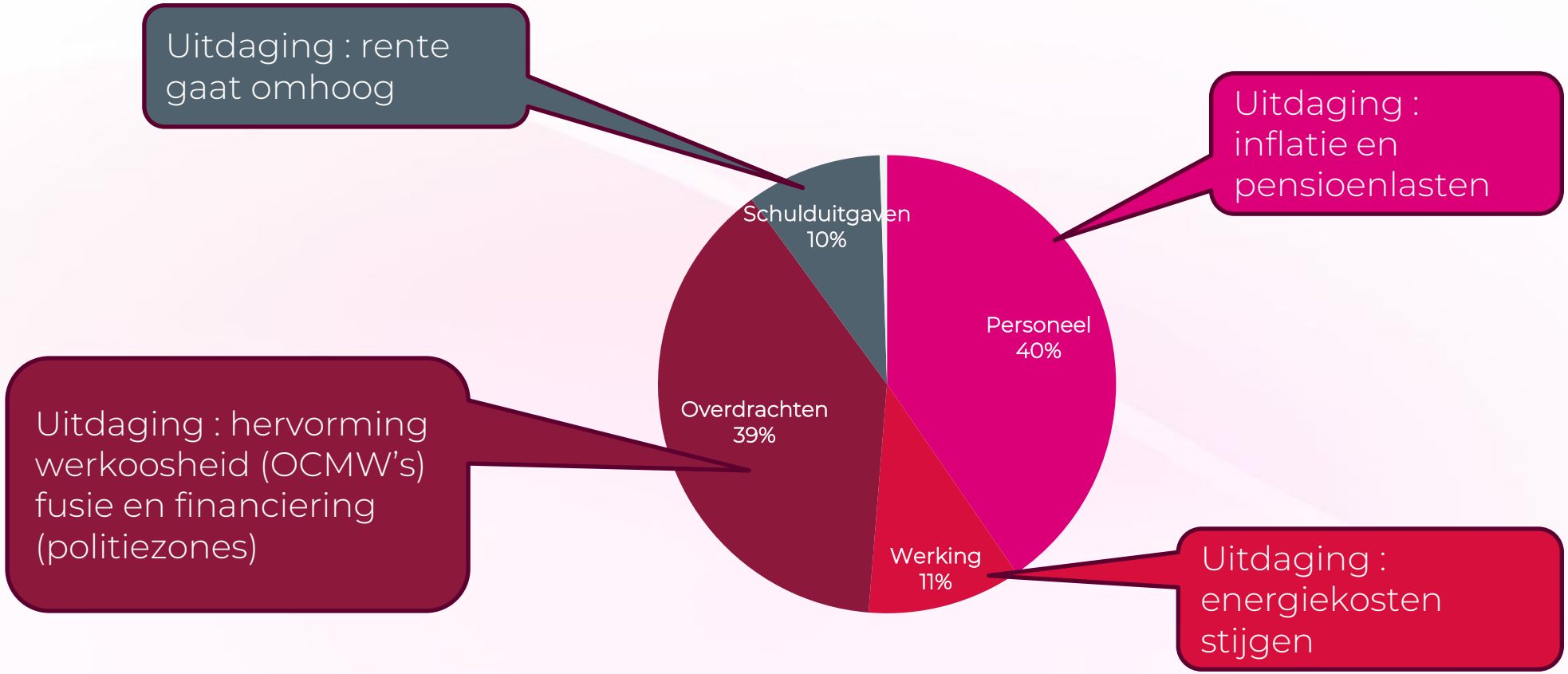

Bron: Gemeentebegrotingen 2026 (18 gemeenten – zonder St. Joost-ten Node)

Gematigde stijging van de personeelsuitgaven (gemeenten), maar verdere toename verwacht door het opnieuw aantrekken van de inflatie

Personeel – Evolutie (2026)

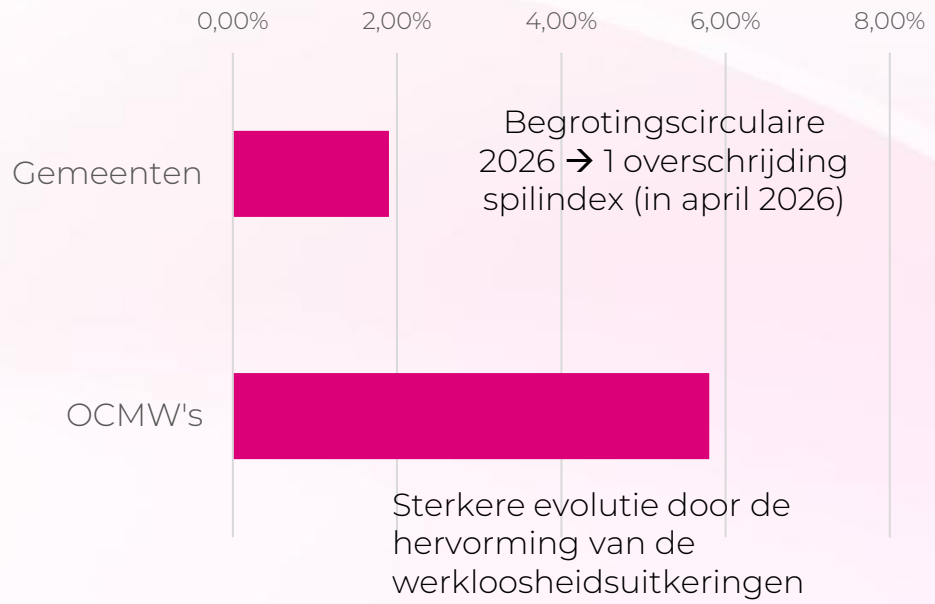

Jaarlijkse evolutie (2021-2026) – gemeenten

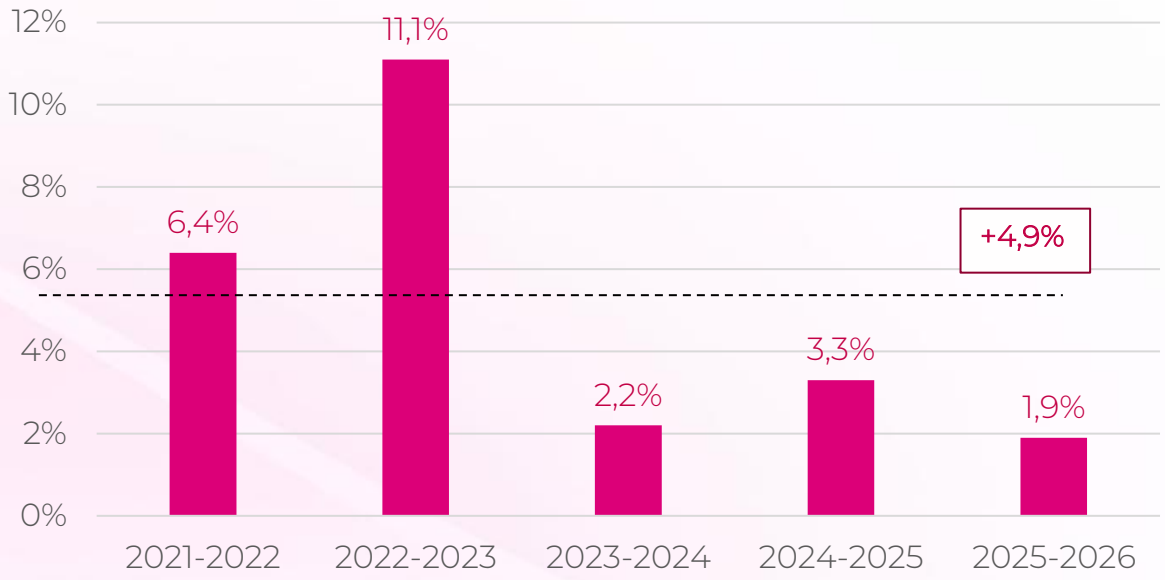

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Aantal personeelsleden (aandeel) blijft al enkele jaren vrij stabiel (-0,7% t.o.v. 2025) maar afname van het vast benoemd personeel weegt op de personeelskosten

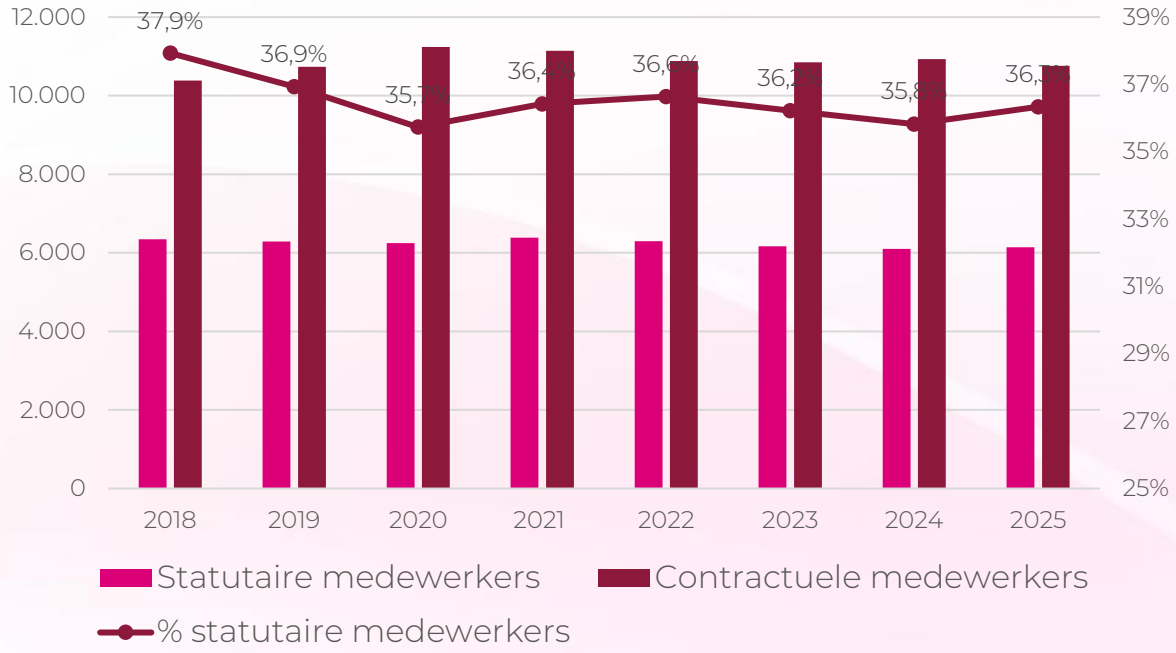

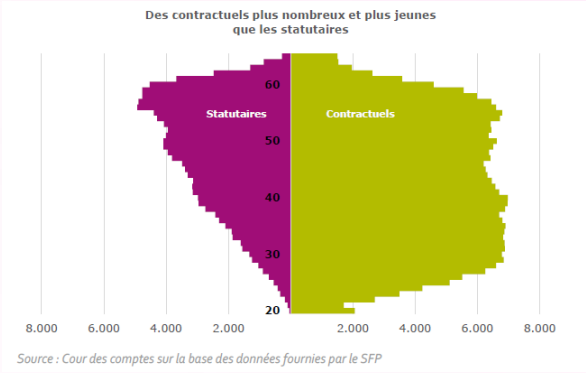

Aandeel statutaire personeelsleden van de gemeenten lijkt zich te stabiliseren rond 36 % (hoger dan in andere regio's→ 20% in Wallonie en 18% in Vlaanderen)

Opm. : % statutairen verschilt sterk per gemeente (Min = 16% en Max = 52%)

De loonmassa van het statutair personeel volstaat niet om de pensioenkosten te financieren binnen het repartitiestelsel (actieven → gepensioneerden) → de bijdragevoeten worden nationaal bepaald !

Bron: RSZ & Belfius

Nieuw financieringssysteem voor de pensioenen (wet van 2011 en 2018)
« Gesolidariseerd pensioenfonds van de lokale besturen »

Mechanisme van dubbele bijdragen (solidariteit en responsabilisering) **om het fonds in evenwicht te houden**

Basisbijdrage

Geleidelijke convergentie naar een zelfde bijdragevoet van 41,5% in 2016 voor alle lokale besturen

	2011	2016
Pool 1	32%	41,5 %
Pool 2	40%	41,5 %
Pools 3 & 4	-	41,5%
Pool 5(ZP)	27,5%	41,5 %

NEW

Responsabiliserings-bijdrage

→

= Bijkomende bijdrage voor de besturen die «minder» bijdragen door de solidariteit:

- Alleen als de basisbijdrage < reële kost van de pensioenen
- Aanvankelijk= 50% van de gap
- % gemeenten « geresponsabiliseerd » : 90% in 2025 (tegenover 55% in 2014)

De wet voorziet een aangepaste bijdragevoet om elk jaar een evenwicht in de financiering te garanderen

De financiële middelen die nodig zijn worden volledig doorgerekend in de pensioenbijdragen die de lokale besturen betalen

	Basisbijdrage	Responsabilerings-bijdrage
2021	41,5%	50,0%
2024	45,0%	71,6%
2025	45,0%	75,5%
2026	45,0%	78,7%
2027	45,5%	81,5%
2028	45,5%	83,8%
2029	45,5%	85,4%
2030	45,5%	86,5%

Spectaculaire toename van de responsabiliseringsbijdrage om het tekort aan financiering te kunnen dekken

In miljoen euro

Raming van de responsabiliseringsbijdrage van de Brusselse lokale besturen (2022-2031)

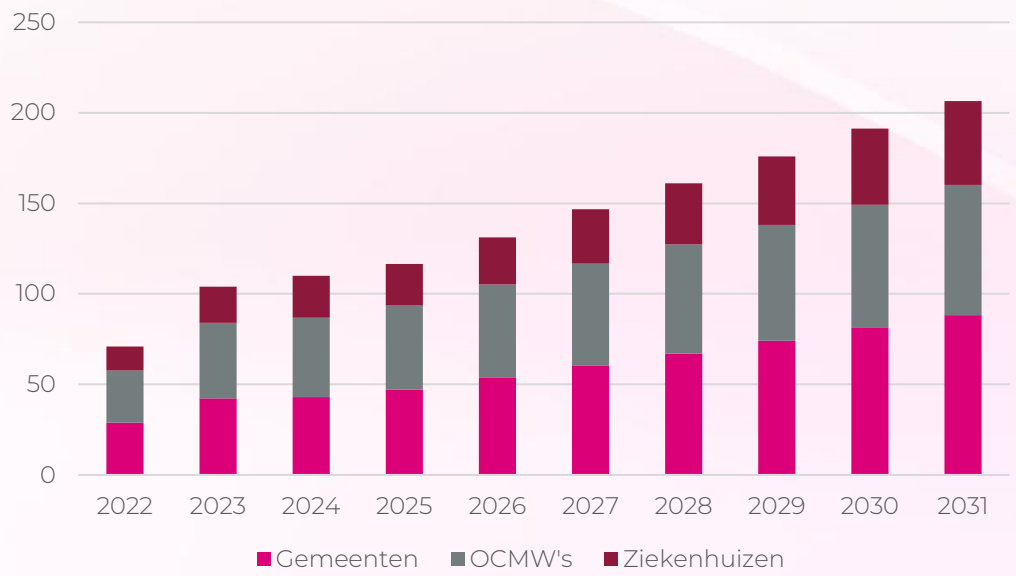

Bron: Federale Pensioendienst & Belfius

Het financieringstekort wordt opgevangen door de geleidelijke verhoging van de responsabiliseringsbijdrage (gemeenten + OCMW + ziekenhuizen), die zal stijgen van 117 miljoen in 2025 tot bijna 206 miljoen in 2031. Het globale bijdragepercentage (basis + respo t.o.v. de loonmassa) benadert vanaf 2029 de 100%.

→ Belangrijke impact voor de openbare ziekenhuizen (Iris)

→ De Brusselse gemeenten besteden gemiddeld 6,4% van hun gewone ontvangsten aan de financiering van de pensioenlasten (10% voor de Waalse steden met meer dan 50.000 inwoners)

Zonder externe financiering zal het probleem van de pensioenlasten van de lokale statutairen nog 30 jaar voortduren

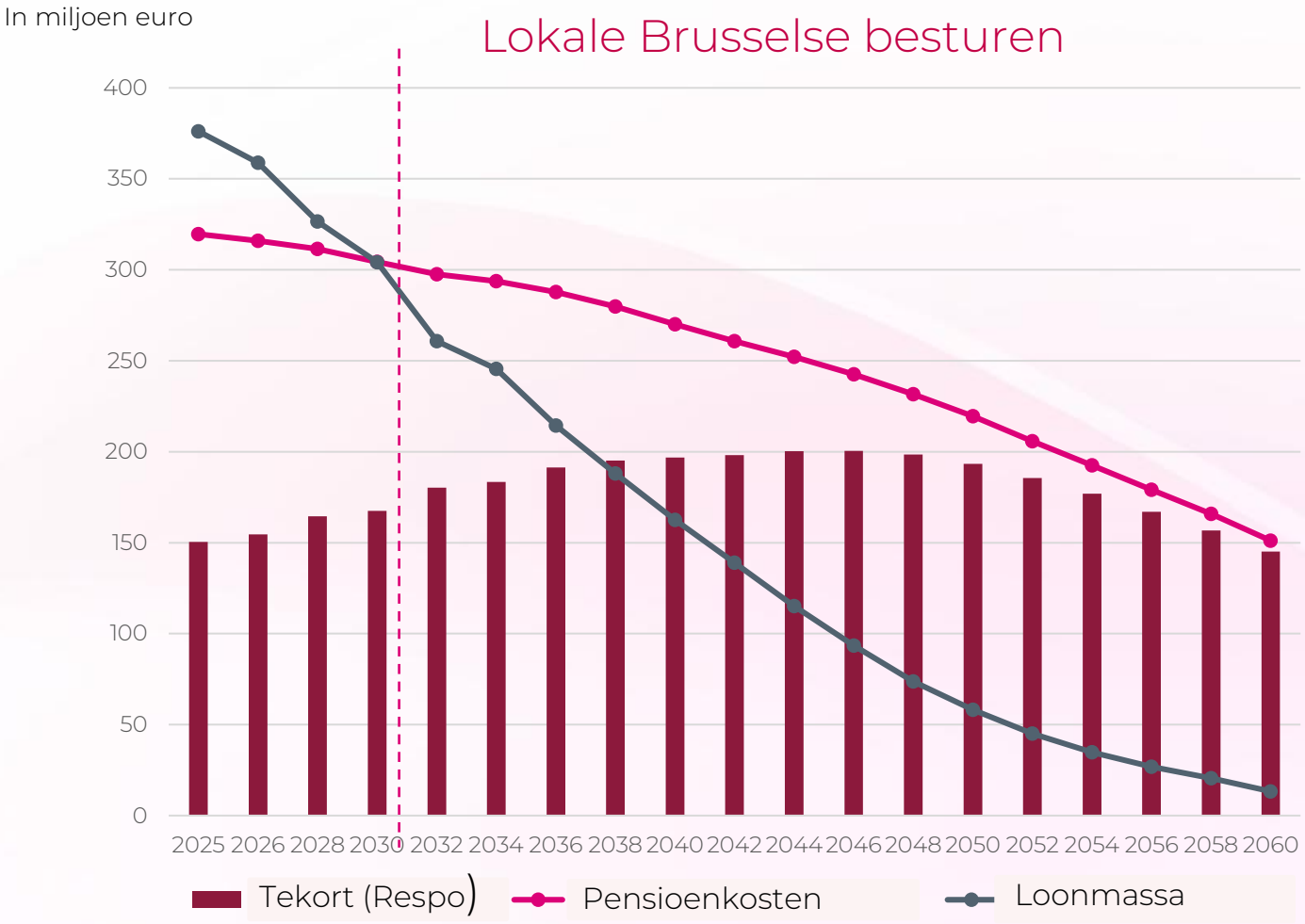

Op basis van de LT-projecties (2100) uitgevoerd door de FOD Pensioenen, zal het financieringstekort van de pensioenkosten van de Brusselse lokale besturen blijven toenemen tot 2046 en zal het ruim na 2060 blijven bestaan.

Bron : Belfius op basis van simulaties van de Federale Pensioendienst (Beheerscomité van het Fonds) – Totaal van de lokale Brusselse besturen
Minimum hypothese : statutairen die met pensioen gaan worden niet vervangen

Akkoord van de federale regering* voorziet een tussenkomst in de pensioenlasten van een aantal lokale besturen vanaf 2027

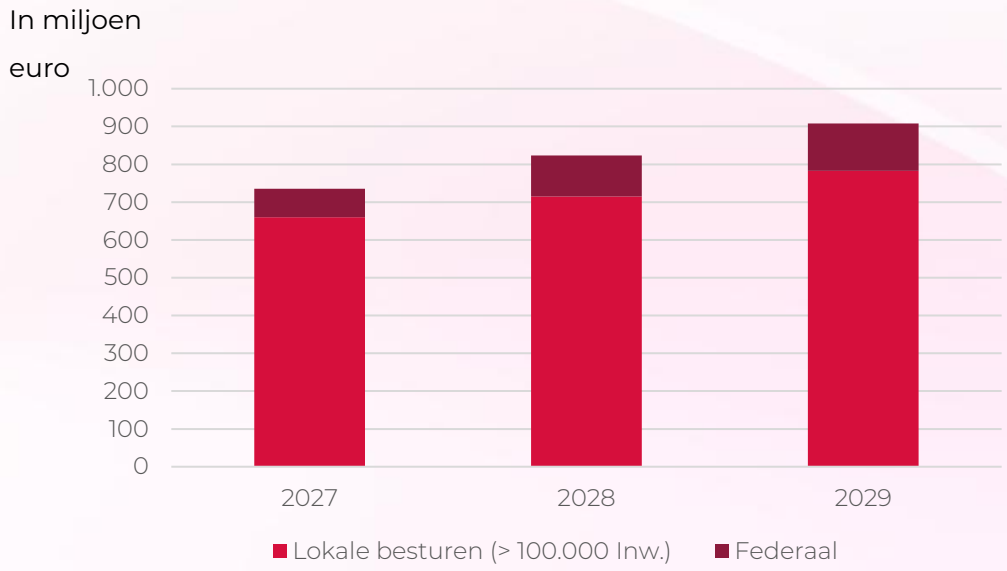

→ Federale dotatie bedoeld om de responsabiliseringsbijdrage van de bij het Gesolidariseerd Fonds aangesloten lokale instellingen te verlichten en die zich bevinden in een gemeente met meer dan 100.000 inwoners (dit zijn 10 entiteiten met 95 lokale instellingen op nationaal niveau en 3 entiteiten (Brussel-Stad, Anderlecht en Schaarbeek) voor 17 instellingen in het BHG)

→ +/- 220 miljoen euro tussen 2027 en 2029, of gemiddeld 12,5 % van de responsabiliseringsbijdrage

* In Vlaanderen draagt het Gewest 50 % van de respofactuur.

Bron: FPD Federale Pensioendienst & Belfius

De overdrachtsuitgaven stijgen beduidend (+6,0 %, zonder onwaarden)

% Overdrachten / gemeente-uitgaven

39 %

	In EUR /inw.	Evolutie (t.o.v. 2025)
OCMW's	425	4,7%
Politiezones	418	6,8%
Andere toelagen	206	7,2%
Totaal	**1.046**	**6,0%**
Onwaarden	6	-89%
Overdrachts-uitgaven	**1.049**	**1,0%**

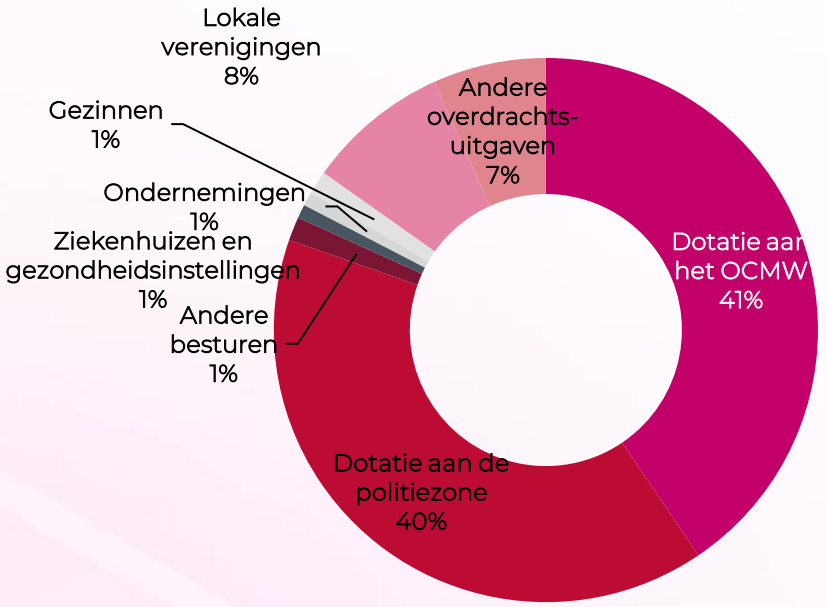

De dotaties aan het OCMW en aan de politiezone vertegenwoordigen bijna 80% van de overdrachtsuitgaven van de gemeenten. Meer dan 90% van de overdrachtsuitgaven hebben een "verplicht" karakter en zijn dus moeilijk te beperken

* Toelagen aan gezinnen, bedrijven en lokale verenigingen

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Dimensie “Uitgaven” – Overdrachtsuitgaven

Vergelijking per regio van de overdrachten bij de grote steden (Begrotingen 2026)

EUR / Inw.	Brussel	Wallonië*	Vlaanderen**
Dotatie OCMW	425	310	-
Dotatie politie	418	322	386

* Steden met meer dan 50.000 inwoners

** In Vlaanderen zijn de OCMW’s en gemeenten geïntegreerd

Verschillen tussen Brusselse gemeenten

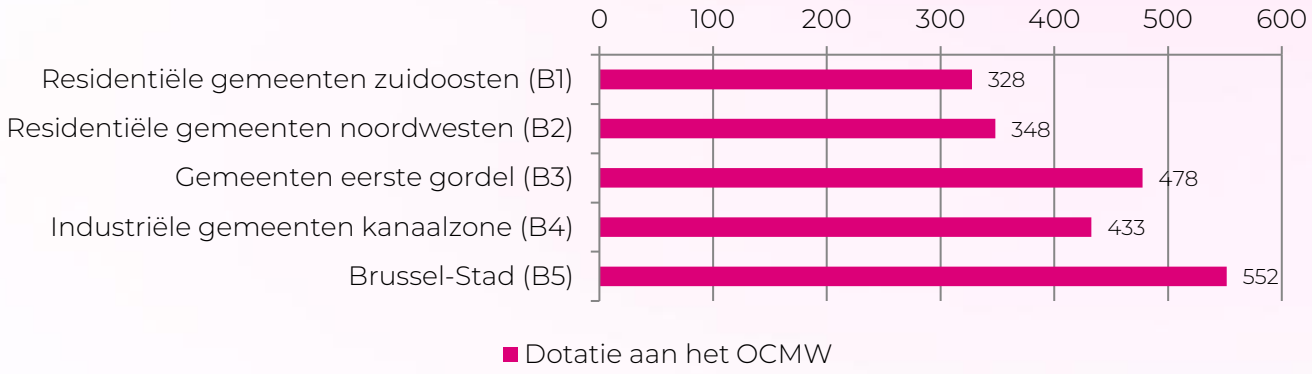

Onzekerheid over de overdrachten :

- Dotatie OCMW
  - Impact van de hervorming van de werkloosheidsuitkeringen
- Dotatie politiezones (PZ)
  - Impact van de fusie van PZ
  - Impact van de hervorming van de financiering (“K.U.L.-norm”)

Impact van de beperking in de tijd van de werkloosheidsuitkeringen?

Het aantal begunstigden van het leefloon (LL) is op 10 jaar met 56 % toegenomen, onder meer door verschillende wijzigingen in de werkloosheidsverzekering en in het leefloon voor studenten

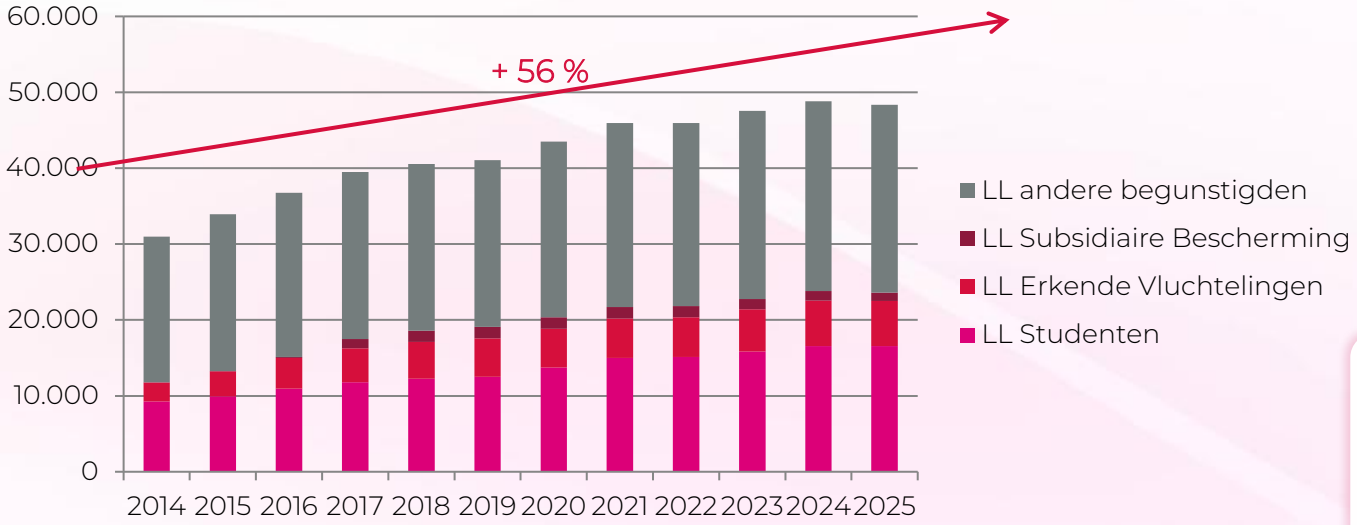

% Overdrachten / Uitgaven OCMW's

51 %

Hervorming van 2012 :
Verlenging van de wachttijd en beperking van de inschakelingsuitkeringen

Wijziging in 2015 :
Maximale leeftijd van 25 jaar voor inschakelingsuitkeringen

Bron: POD Maatschappelijke Integratie
Opm.: de overdrachtsuitgaven vormen 51% van het totale OCMW-budget, waarbij 70% van dit bedrag wordt besteed aan het leefloon.

De federale maatregel om de werkloosheidsuitkeringen in de tijd te beperken, zal het aantal leefloners doen toenemen. Het doorstroom-percentage is onzeker

Hervorming van de werkloosheidsuitkeringen

R: Realisatie, B: Begroot

Impact op de OCMW's

	Werk	Andere steun	(Geen statuut)	Leefloon (RMI)
% Golf 1**	6 %	12 %	26 %	56 %
% Golf 2	10 %	9 %	29 %	52 %

Regering gaat uit van 30 % voor de 6 golven samen

* Tot en met juni 2026, ** voor de werkloosheidsuitkeringen (niet inschakelingsuitkeringen)

Bron: POD Maatschappelijke Integratie, RVA & Belfius

Niet alleen is het globale doorstroom-percentage onzeker, ook verschilt het doorstroom-percentage sterk per gemeente

	Insch. Uitk.	Wlh G1	Wlh G2	Wlh G3	Totaal
België	**38 %**	**56 %**	**52 %**	**41 %**	**46 %**
Wallonië	41 %	62 %	57 %	47 %	51 %
Vlaanderen	24 %	43 %	42 %	35 %	37 %
Brussel	**37 %**	**54 %**	**52 %**	**40 %**	**47 %**
Grote steden WAL	49 %	66 %	62 %	52 %	56 %

Bron : eigen berekeningen op basis van cijfers POD Maatschappelijke Integratie enRVA

	Insch. Uitk.	Wlh G1	Wlh G2	Wlh G3	Totaal
Residentiële gemeenten NW	29 %	50 %	49 %	40 %	**44 %**
Residentiële gemeenten ZO	36 %	59 %	51 %	38 %	**46 %**
Gemeenten eerste gordel	**41 %**	**58 %**	**56 %**	**45 %**	**51 %**
Kanaalzone	35 %	52 %	50 %	39 %	**45 %**
Brussel-Stad	41 %	56 %	53 %	41 %	**48 %**

Doorstroom % naar leefloon (golf 1, 2 en 3)

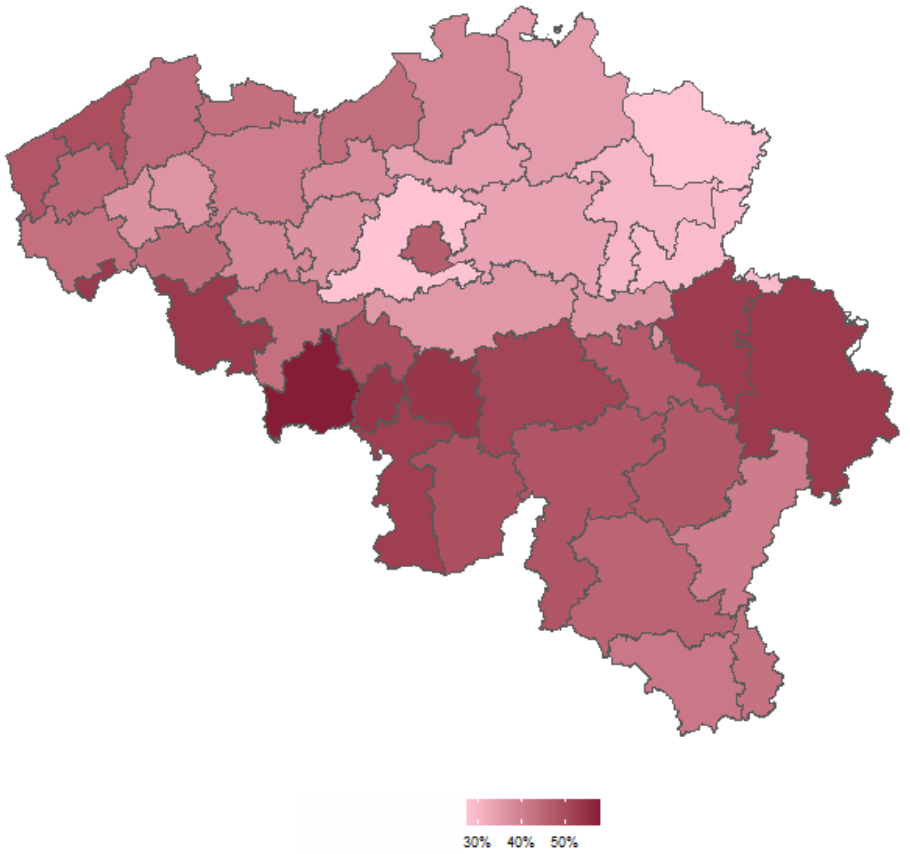

De volledige financiële impact voor de OCMW's is nog onzeker

- Overdrachtsuitgaven (leefloon):
  - **Doorstroom** hoeveel?
  - **Degressieve terugbetaling** leefloon door federale overheid
  - **Niet-gecompenseerde** inschakelingsuitkering
  - **Bijkomende** hulpverlening

- Werkingskosten:
  - Werkingskosten **niet volledig gecompenseerd** door federaal (45 % terugbetaald volgens de vereniging van van OCMW's)
  - **Vormingskosten** voor maatschappelijk werkers om terugkeer naar het werk te begeleiden

- De federale overheid betaalt :
- Golf 1-2
  Een **percentage van het leefloon (RMI) van de uitgesloten werklozen** :
  - 100% het eerste jaar
  - 90% het tweede jaar
  - 80% het derde jaar
  - 75% de volgende jaren
- Voor de **volgende golven** 70-85%
- Een **deel van de personeelskosten**

- De OCMW's betalen:
- Het **resterende percentage leefloon (RMI)**
- Het **leefloon (RMI) van de uitgesloten werklozen met inschakelingsuitkering**
- De **bijkomende individuele hulpverlening**
- Een **deel van de bijkomende personeelskosten**

Overdrachtsuitgaven: grote verschillen in gemeentedotatie aan de politiezone volgens de sociaaleconomische categorieën (clusters)

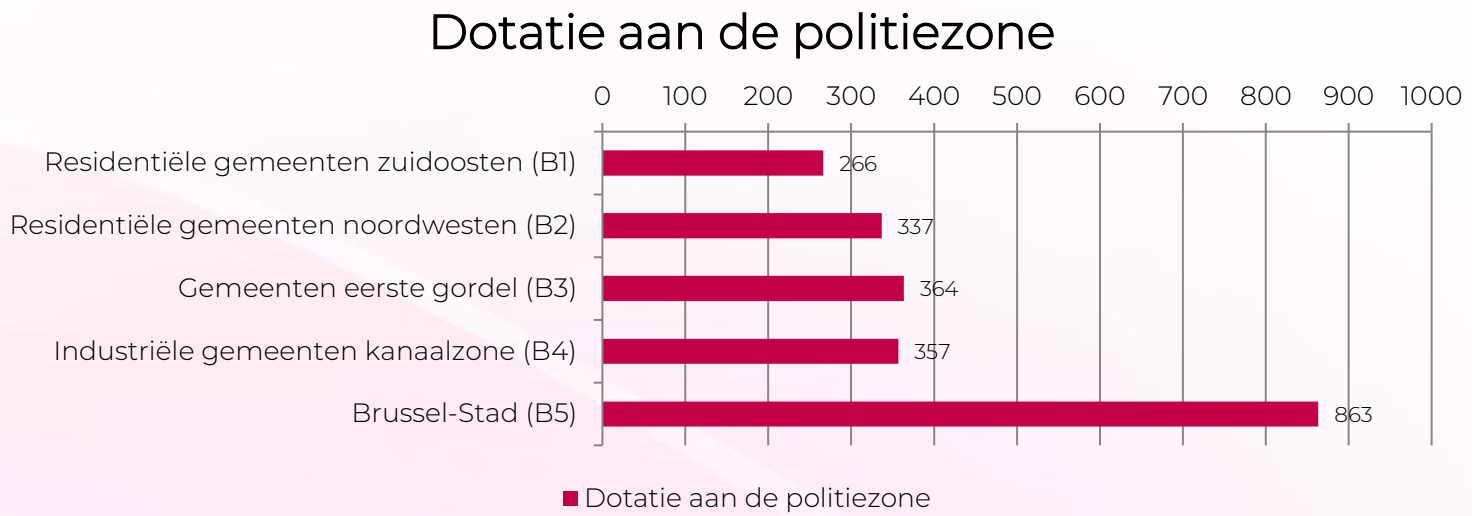

% Overdrachten / Gemeente-uitgaven

39 %

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Meerdere belangrijke hervormingen op komst:

- **Fusie van politiezones:** verplicht in Brussel en vrijwillig elders (maar met financiële incentive van federaal)
- **Nieuwe financiering** (federaal) – herziening van de « KUL »-norm nog dit jaar
- **Sectorakkoord** voor het politiestatuut

Financiële impact ?

+/-

+

Neutraal ?

Sinds 2022 stijgen de financiële lasten (gewone dienst) weer, na jaren van gestage daling

% Financiële lasten / gemeente-uitgaven

10 %

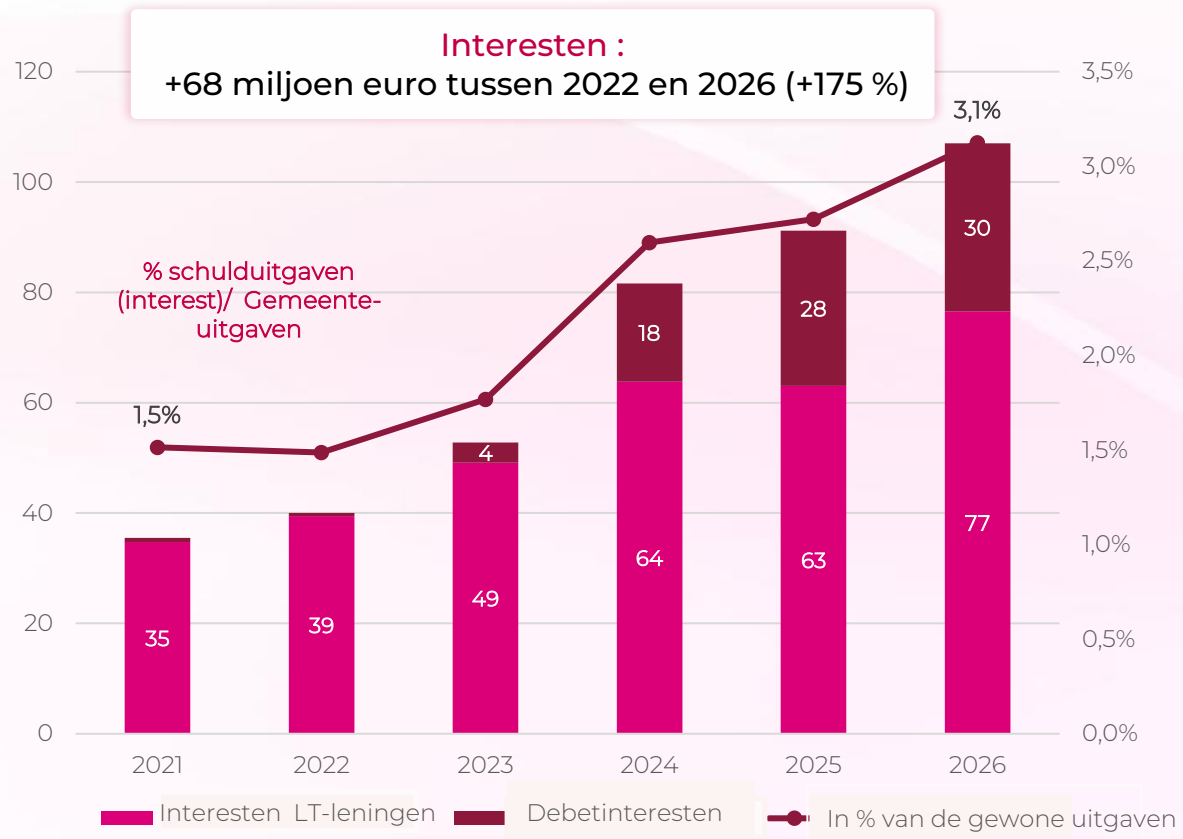

De gemeenten konden gedurende een lange periode van het gunstige effect van de dalende rentevoeten op hun rentelast genieten.

De stijging van de rentevoeten sinds 2022, (in combinatie met de groei van het schuldenvolume), leidt nu tot een gestage toename van de schuldenlast (interest en aflossingen), wat het zoeken naar evenwicht in de gewone dienst voor het eigen boekjaar bemoeilijkt.

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Evolutie & uitdagingen van de gewone ontvangsten

Financieringsstructuur van gemeente en OCMW verschilt sterk

Gemeenten

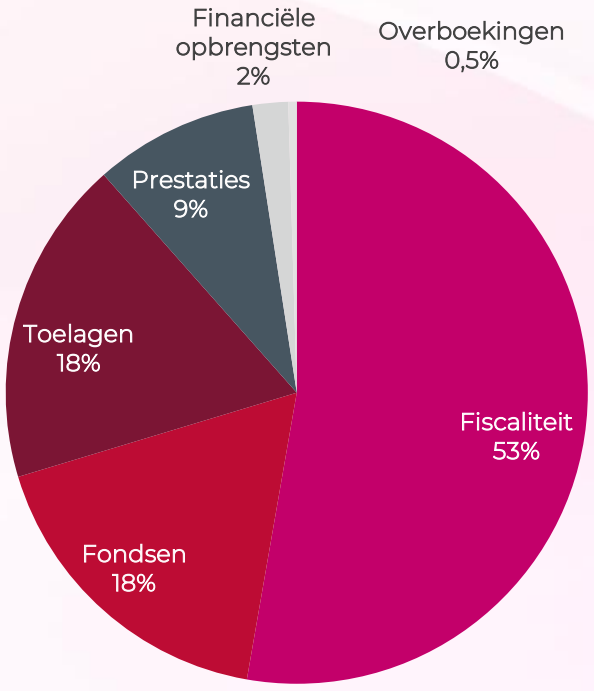

OCMW's

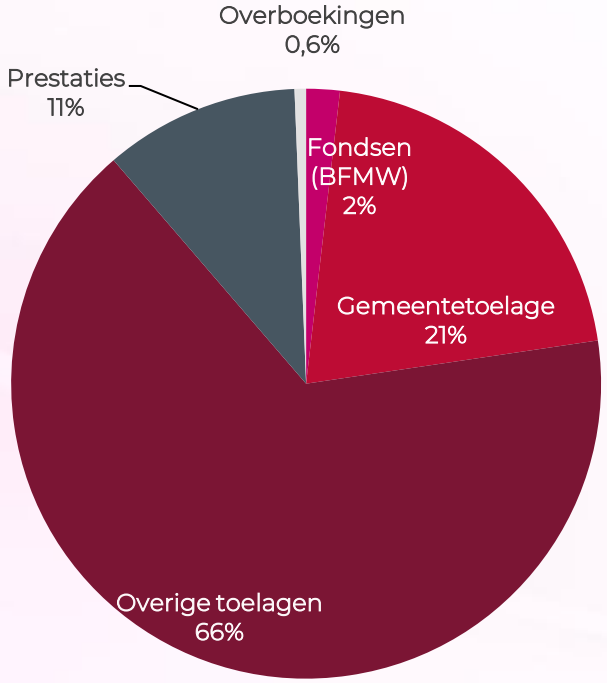

Bron: Begrotingen & Belfius

De groei van de gewone ontvangsten wordt voornamelijk gedreven door de fiscale ontvangsten en de ontvangsten uit prestaties

	In miljoen euro	Evolutie in miljoen euro	Evolutie (t.o.v. 2025)
Fiscaliteit	1.759	123	7,5%
Fondsen	587	7	1,2%
Toelagen	605	8	1,3%
Prestaties	303	17	6,0%
Financiële opbrengsten	66	- 5	-6,5%
Gewone ontvangsten (zonder overboekingen)	**3.319**	**150**	**+4,7%**
Overboekingen	16	- 69	-79,0%
Totale gewone ontvangsten	**3.335**	**80**	**2,4%**

De gewone ontvangsten (zonder overboekingen) nemen toe met 150 miljoen euro, of 4,7%.

- 82% hiervan komt uit de fiscaliteit (+123 miljoen euro)
- 11% uit de prestatieontvangsten (+17 miljoen euro)
- De inbreng van toelagen in de stijging van de ontvangsten is vrij beperkt (9%)

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Financieringsstructuur van de Brusselse gemeenten verschilt sterk van die van andere grootsteden in het land

Inclusief de bijzondere dotatie (BFWet) voor stad Brussel

Regionale vergelijking van de ontvangsten

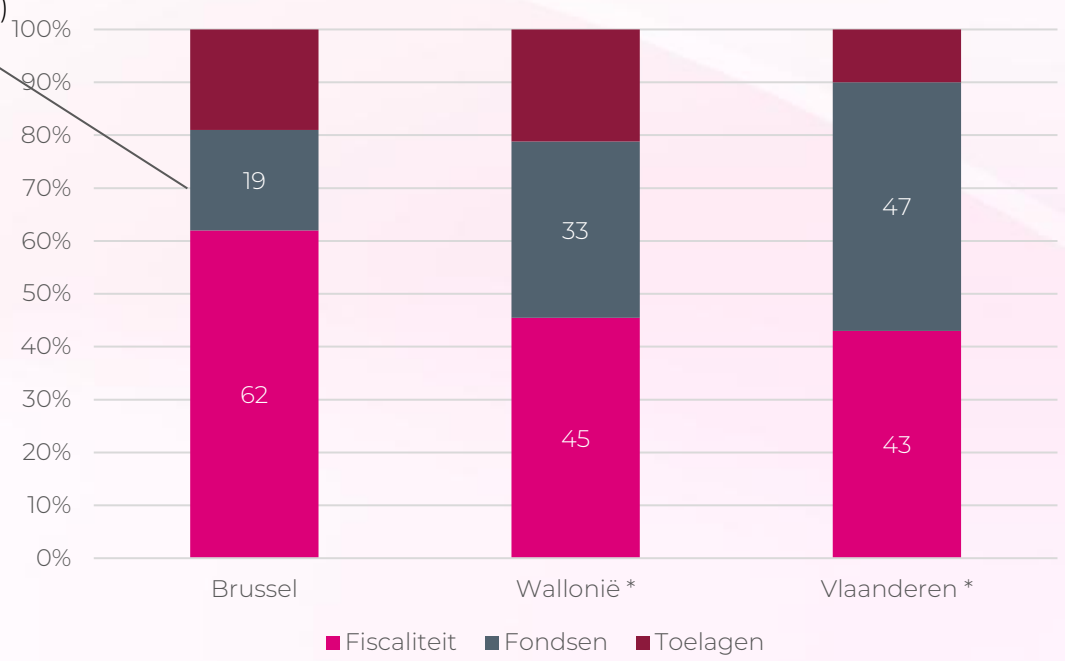

Financiering door het Gemeentefonds (Gewesten)

	Brussel	Wallonië*	Vlaanderen*
In % Gew. ontv.	13,2%	31,4%	41%
In EUR / Inw.	345	593	1.068

* Steden van meer dan 50.000 inwoners

De stijging van de gemeentebelastingen komt hoofdzakelijk uit onroerende voorheffing (+10,4 %) en uit de lokale belastingen (+4,5%)

% Fiscaliteit / Gemeenteontvangsten

53 %

	In miljoen euro	in euro /inw.	Evolutie (t.o.v. 2025)
Opcentiemen op de onroerende voorheffing	1.062	864,4	10,4%
Aanvullende personenbelasting	332	270,6	2,4%
Overige aanvullende belastingen	36	29,4	1,7%
Lokale belastingen	329	267,5	4,5%
Totale belastingontvangsten	**1.759**	**1431,9**	**7,5%**

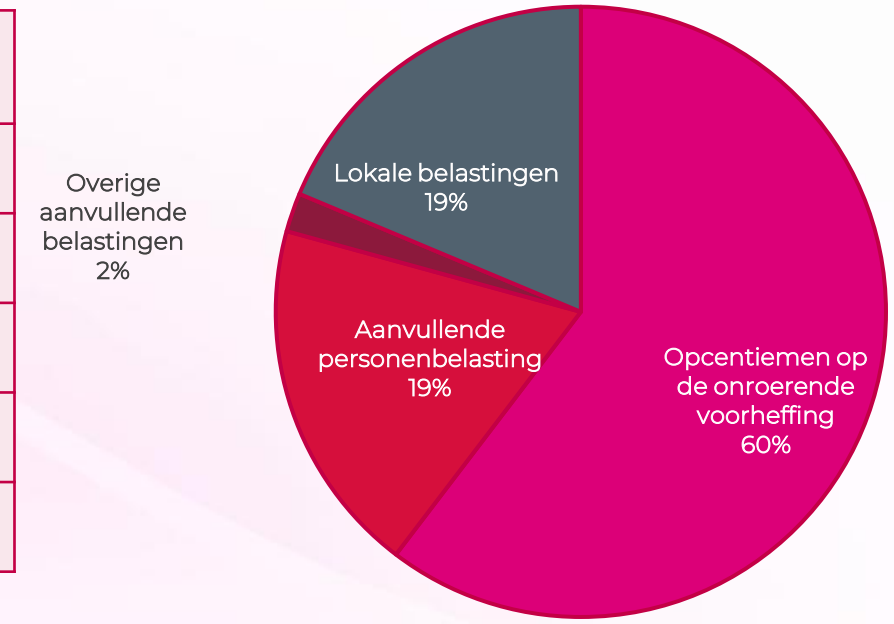

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Sterke stijging van de onroerende belastingtarieven

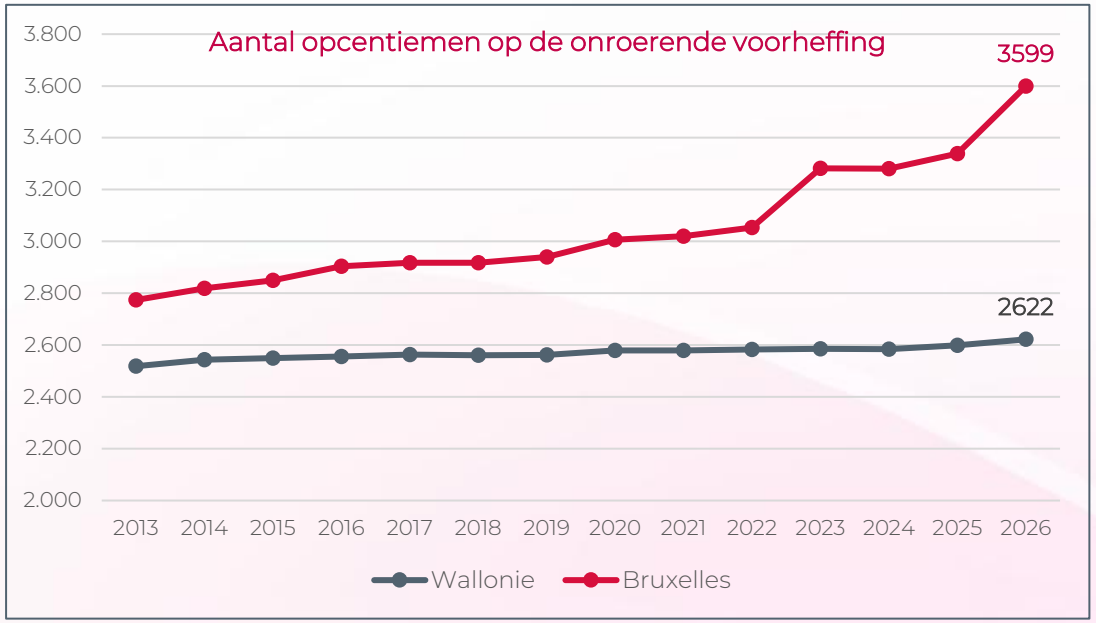

Opcentiemen op de onroerende voorheffing

De **opcentiemen op de onroerende voorheffing** liggen gemiddeld op 3.599, tegenover 3.339 in 2025, dit is een pak hoger dan in de andere regio's.

9 gemeenten hebben hun aantal opcentiemen opgetrokken in 2026

De stijging van de belastingtarieven (+ indexering KI) leidt tot toenemende betalingsmoeilijkheden voor tal van gezinnen (→ het percentage aanvragen voor betalingsplannen neemt toe)

Aanslagvoeten APB

De gemiddelde **aanvullende gemeentebelasting** op de personenbelasting bedraagt nu 6,4%, tegenover 6,3% in 2025, dit is lager dan in de andere regio's.

3 gemeenten hebben hun aanslagvoet opgetrokken in 2026 en 4 lieten hem zakken (als tegenhanger van de gestegen opcentiemen OVH → « Lokale tax shift »

De APB-ontvangsten zullen ook impact ondervinden van de federale fiscale hervorming.

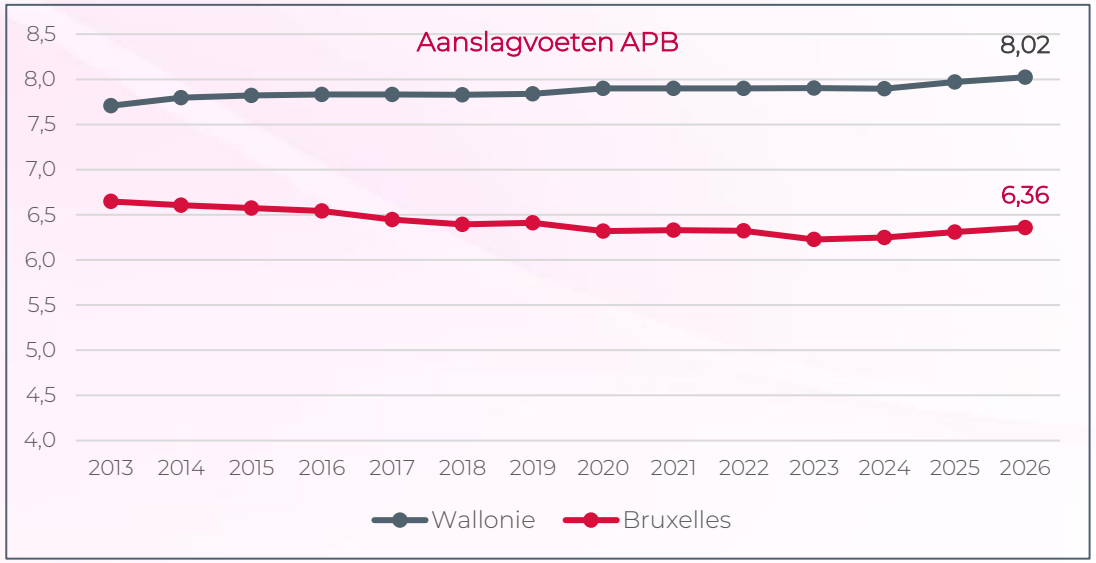

De lokale belastingen nemen in 2026 beperkt toe (+4,5%)

	In miljoen euro	Evolutie (t.o.v. 2025)
Administratieve dienstverlening	29,4	11,3%
Prestaties inzake openbare reinheid	3,2	12,9%
Ondernemingen	32,0	0,1%
Vertoningen en vermakelijkheden	3,8	15,0%
Gebruik van het openbaar domein	53,1	3,3%
Patrimonium	205,2	3,9%
Overige gemeentebelastingen	2,0	55,1%
Totaal lokale belastingen	**328,7**	**4,5%**

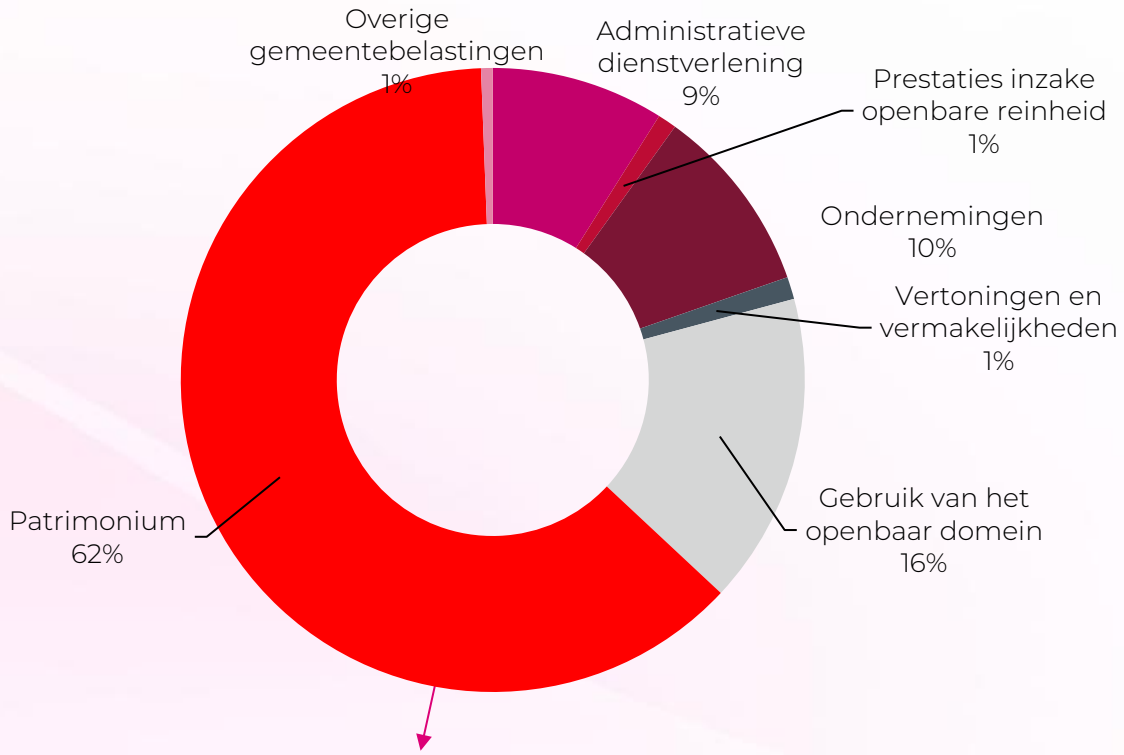

Vooral belasting op kantooroppervlakte (135 miljoen euro)

Opm. : Geen belasting op afval zoals in de andere gemeenten van het land (→ 50% van de lokale belastingen)

Veel Brusselse gemeenten ondervinden moeilijkheden bij de inning van lokale belastingen

Fiscale vorderingen (lokale belastingen) (Balans)
Ontvangsten uit lokale belastingen

Financiële Scan

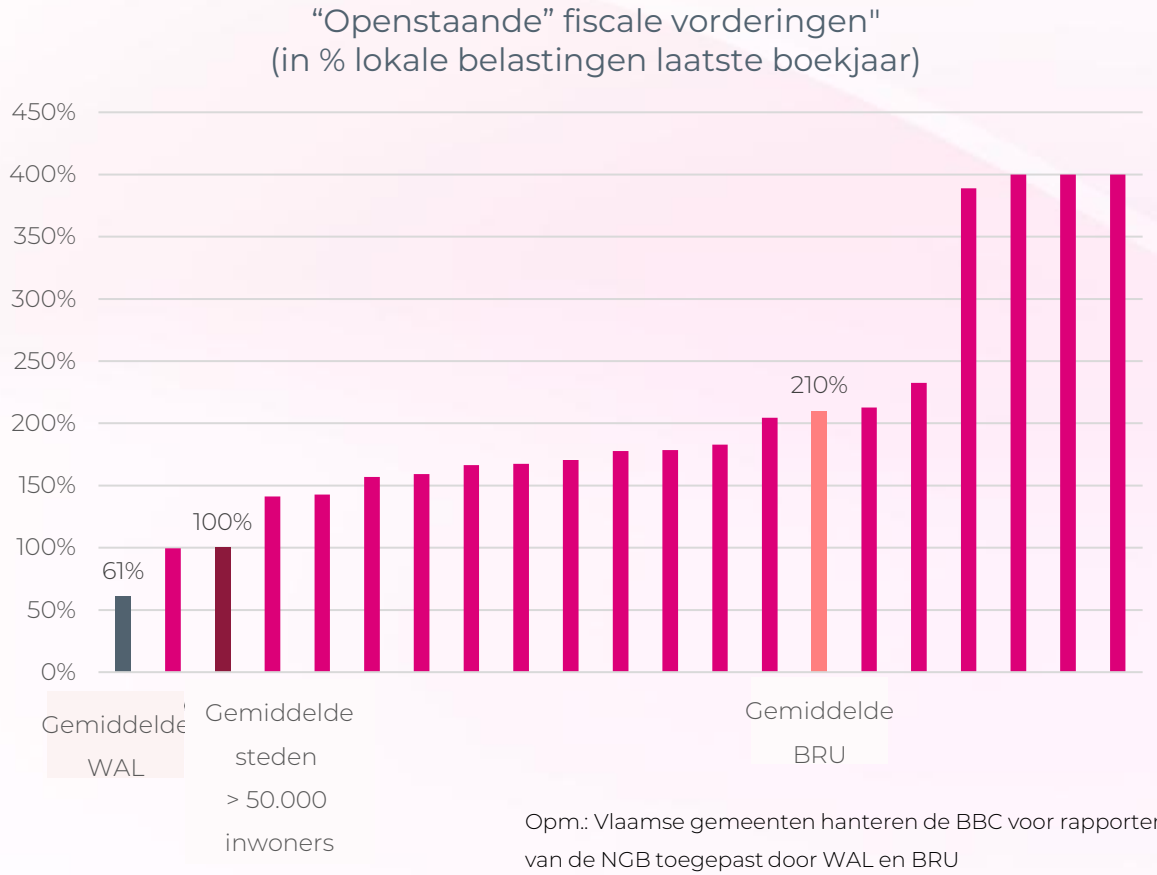

Een hoog aandeel kan wijzen op een probleem met de daadwerkelijke inning van belastingen:

- Betalingsmoeilijkheden van belastingbetalers
- Betwistingen
- Aanslagbiljet opgestuurd tegen einde van het jaar
- Achterstand bij het wegboeken van niet-uitgevoerde fiscale inningen

Impact op de liquiditeitsratios!

Boni vorige dienstjaar overschat!

Opm.: Vlaamse gemeenten hanteren de BBC voor rapporten, die verschilt van de NGB toegepast door WAL en BRU

De ontvangsten uit prestaties nemen toe met 6 % in 2026

% Prestaties / Gemeenteontvangsten

9 %

	In miljoen euro	In EUR /Inw.	Evolutie (t.o.v. 2025)
Prestaties	303	247	6,0%

De grootste stijgers zijn :

- Schooluitgaven (+10,5%)
- Parkings – Parkeren (+12,9%)

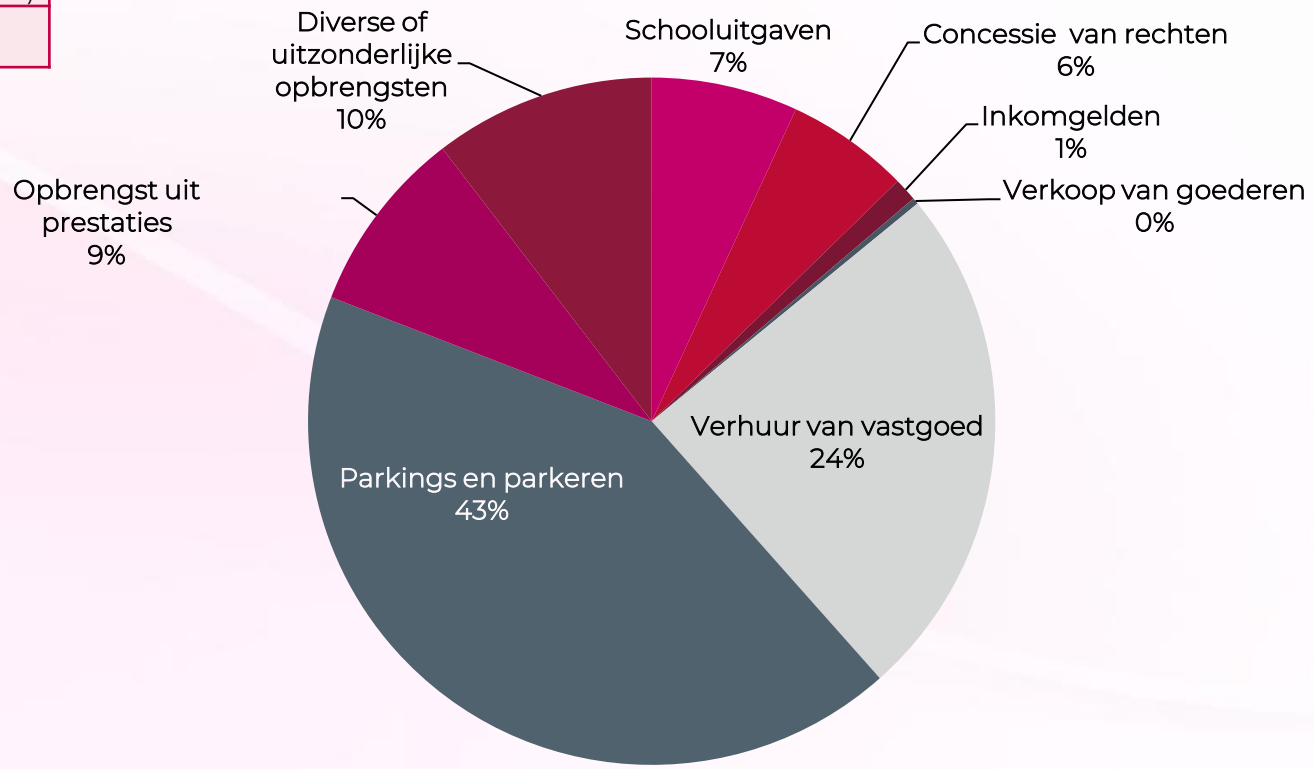

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Het strakke begrotingskader van het Brussels Gewest remt de groei van de ontvangsten uit fondsen en toelagen (+1,2% < inflatie)

% Toelagen en fondsen / Gemeenteontvangsten

36 %

	In miljoen euro	In euro /Inw.	Evolutie (t.o.v.2025)
Fondsen (algemene en bijzondere)	586	477	1,2%
Toelagen	605	493	1,3%
Totaal	**1.191**	**970**	1,2%

Heel wat ontvangsten hebben geen automatisch indexeringsmechanisme

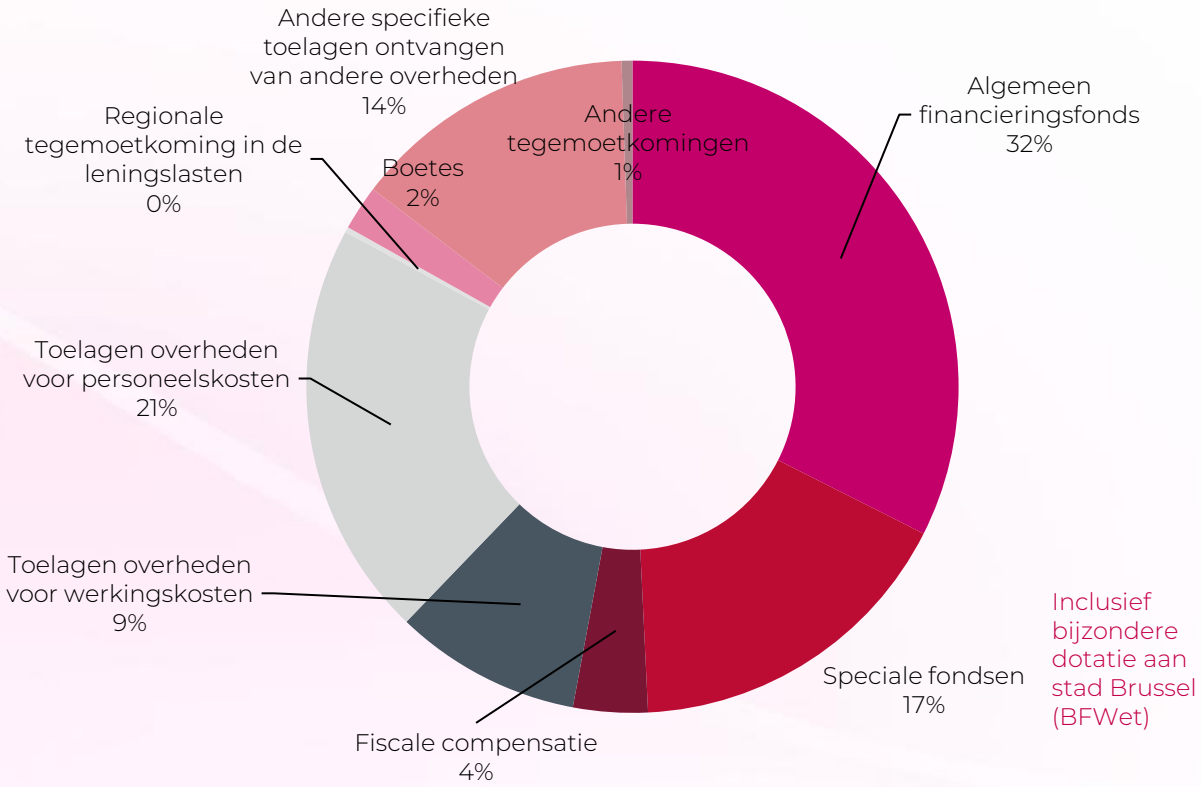

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Begrotingsevenwicht?

Gewone saldi van de Brusselse gemeenten

Quasi evenwicht voor het eigen dienstjaar (2 gemeenten met een tekort)

	In miljoen euro	In % gewone ontvangsten
Eigen dienstjaar (zonder functionele overboekingen)	1,4	0,0%
Functionele overboekingen	3,5	0,1%
Eigen dienstjaar	4,9	0,1%
Vorige dienstjaren	52,8	1,6%
Overboekingen	-2,1	-0,1%
Algemeen totaal	55,5	1,7%

Toevoeging aan reserves of buitengewone financiering

Gewone saldi per type gemeente – Begrotingen 2026

(in EUR per inw.)

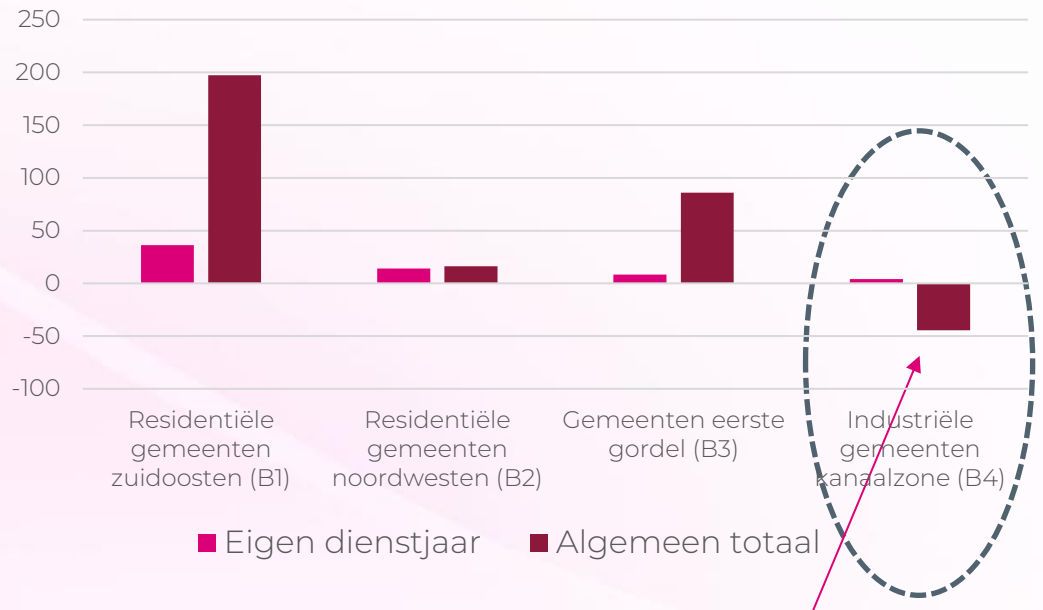

Eigen dienstjaar: slechts 2 gemeenten met een tekort tegenover 4 in 2025 en 10 in 2024

4 gemeenten met een tekort algemeen totaal !

Bron: Gemeentebegrotingen 2026 (18 gemeenten – zonder St. Joost-Ten-Node)

Gewone saldi van de Brusselse gemeenten

Evolutie 2022-2024 (jaarrekening) – 2025-2026 (begroting)

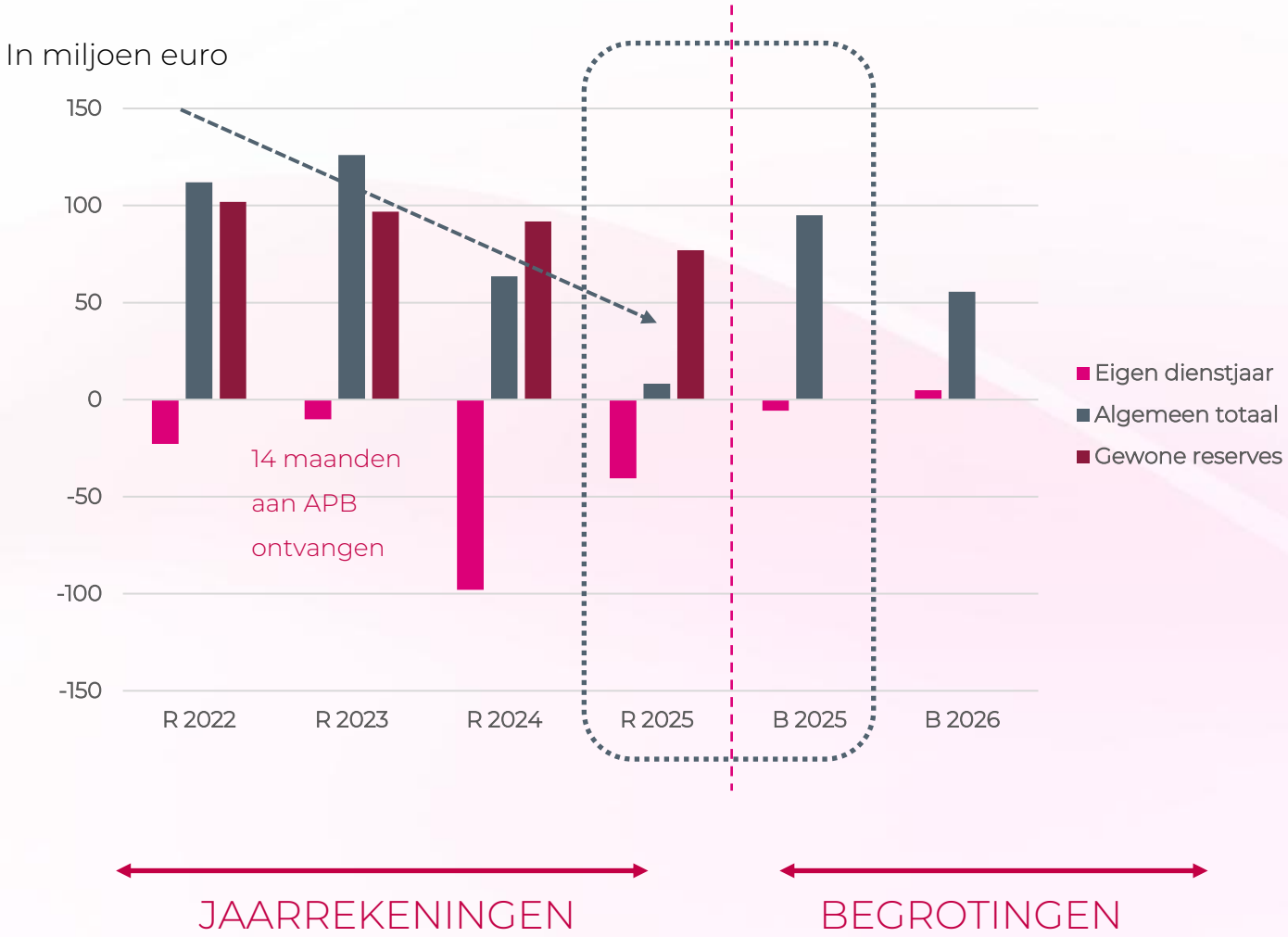

Saldo eigen dienstjaar– tekort in de jaarrekeningen terwijl de begrotingen een quasi evenwicht kennen

Saldo algemeen totaal– overschot verkleint elk jaar → de gemeenten gebruiken hun reserves

Bron: Gemeentebegrotingen en- jaarrekeningen & Belfius

ESR-saldi van de Brusselse lokale besturen

Trend dat het ESR-saldo afkalft sinds 2021

In miljoen euro

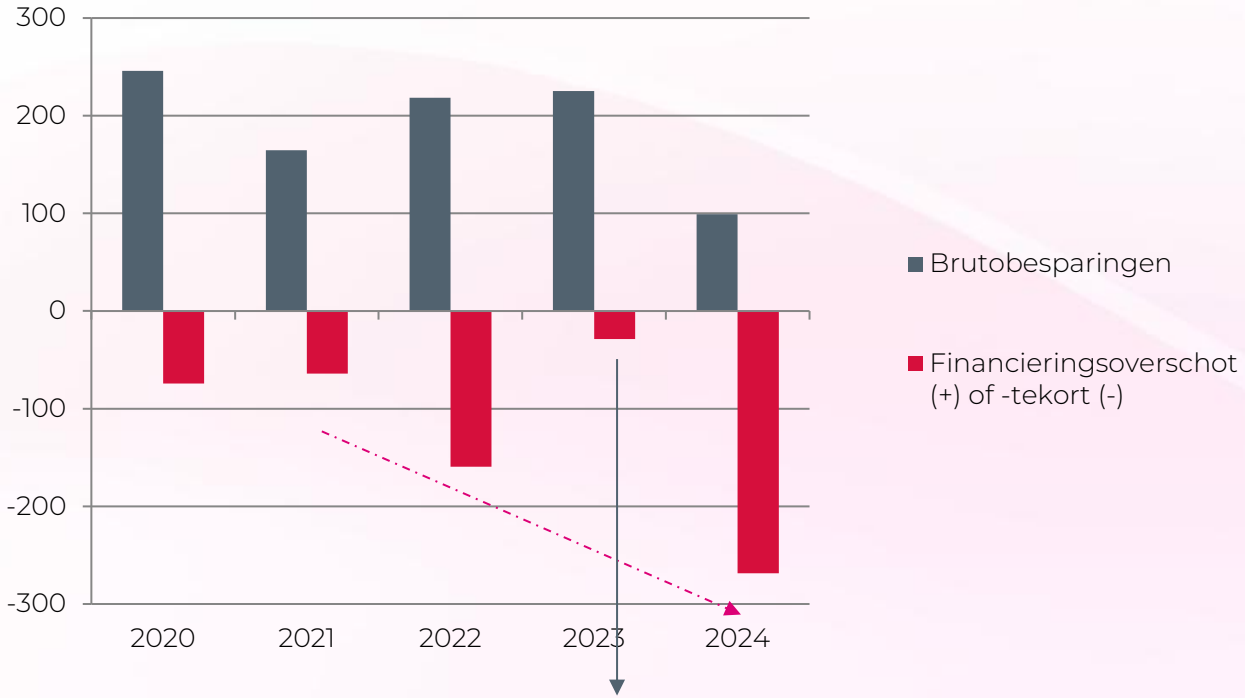

14 maanden aan APB ontvangen

Regionale vergelijking (in % ontvangsten)

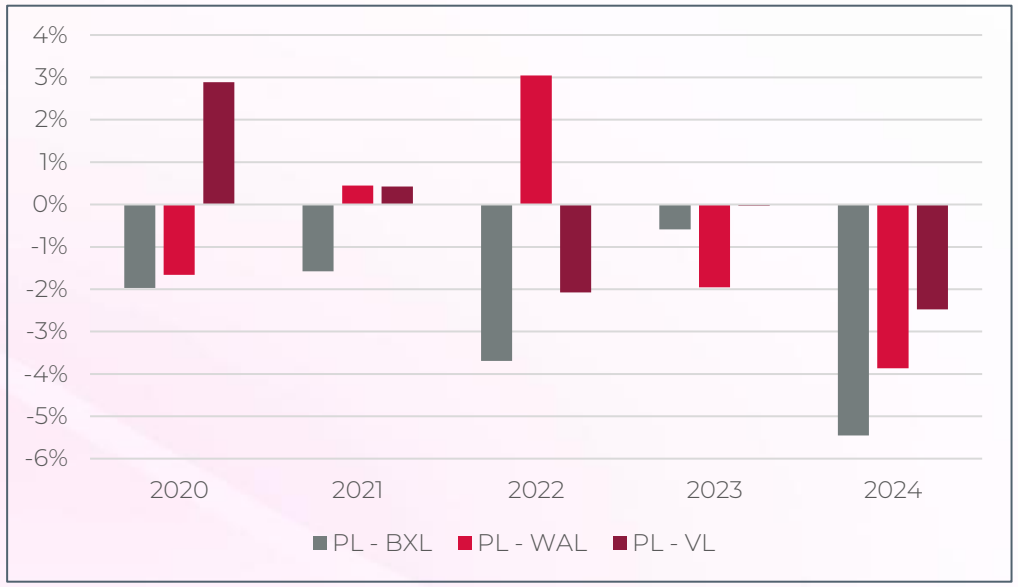

Bron: INR & Belfius

Evolutie van de investeringen en de schuld

Trend dat de gemeentelijke investeringen afbouwen aan het begin van deze bestuursperiode (2025-2026)

In miljoen euro

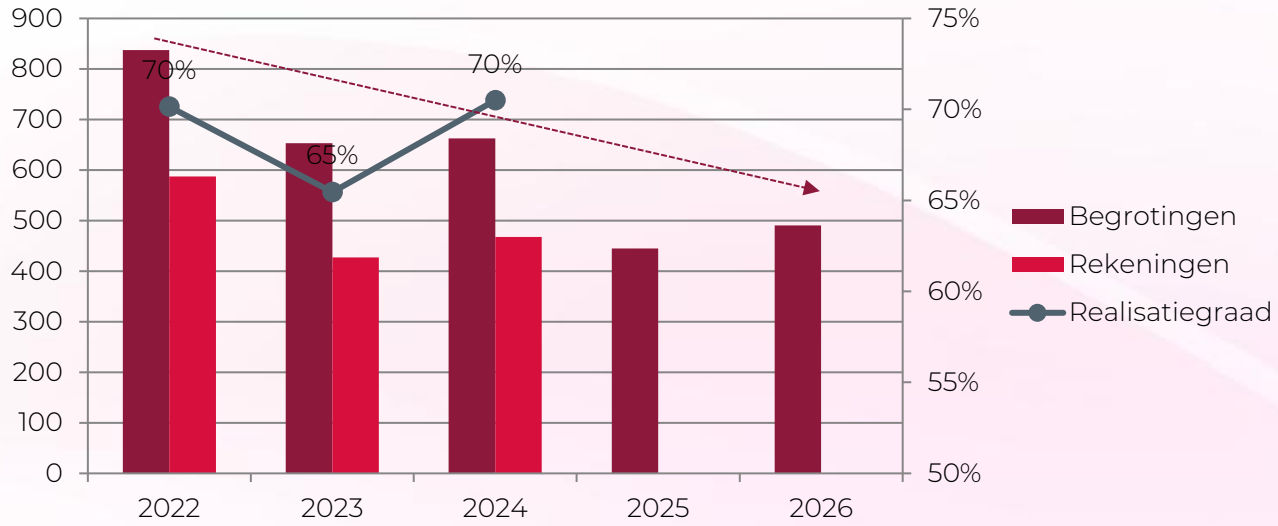

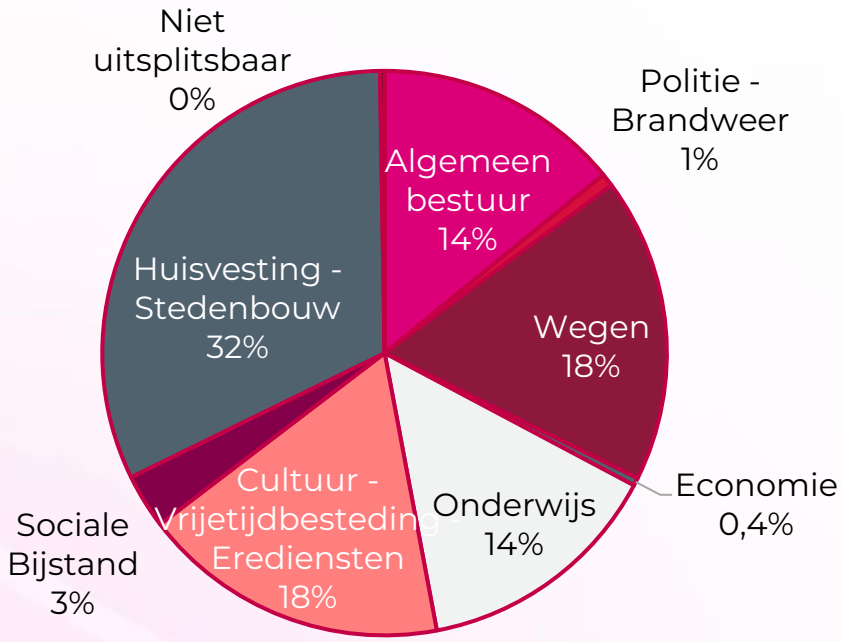

De realisatiegraad (begroting versus jaarrekening) (65 tot 70%) ligt net zoals in Vlaanderen hoger dan in Wallonië (+/-50%)

De belangrijkste domeinen die afnemen, zijn huisvesting en stedenbouw, cultuur & vrije tijd, wegen en onderwijs.

Bron: Gemeentebegrotingen & Belfius

Afname van de investeringen (hoewel minder afgelijnd dan in Wallonië) : verklaringen?

- Bij het **begin van een nieuwe bestuursperiode** dalen de investeringen doorgaans
- **Relanceplannen** lopen geleidelijk af (na de boost van de investeringen in 2024)
- **Financiële lasten** nemen toe (interest en aflosssingen)
- **Pensioenlasten** nemen toe
- De **ontvangsten ondervinden druk** (APB, fondsen en toelagen…)
- De gevolgen van de **hervormingen** blijven **onzeker** (sociale bijstand, veiligheid…)

Budgettaire ruimte is beperkter → voorzichtig begroten, minder projecten

Evolutie van de schuld van de Brusselse lokale besturen* (2020-2025)

De schuld van de Brusselse lokale besturen is in nominale termen belangrijk gestegen maar bleef in relatieve termen vrij stabiel (t.o.v. het volume aan ontvangsten)

De gemiddelde schuldgraad (76,2%) ligt lager dan de norm (100%) en is een pak lager dan die van de andere grootsteden in het land en lager dan die van het Gewest

De helft van de Brusselse gemeenten is een saneringsschuld (BGHGT) aangegaan en moet een beheerscontract naleven

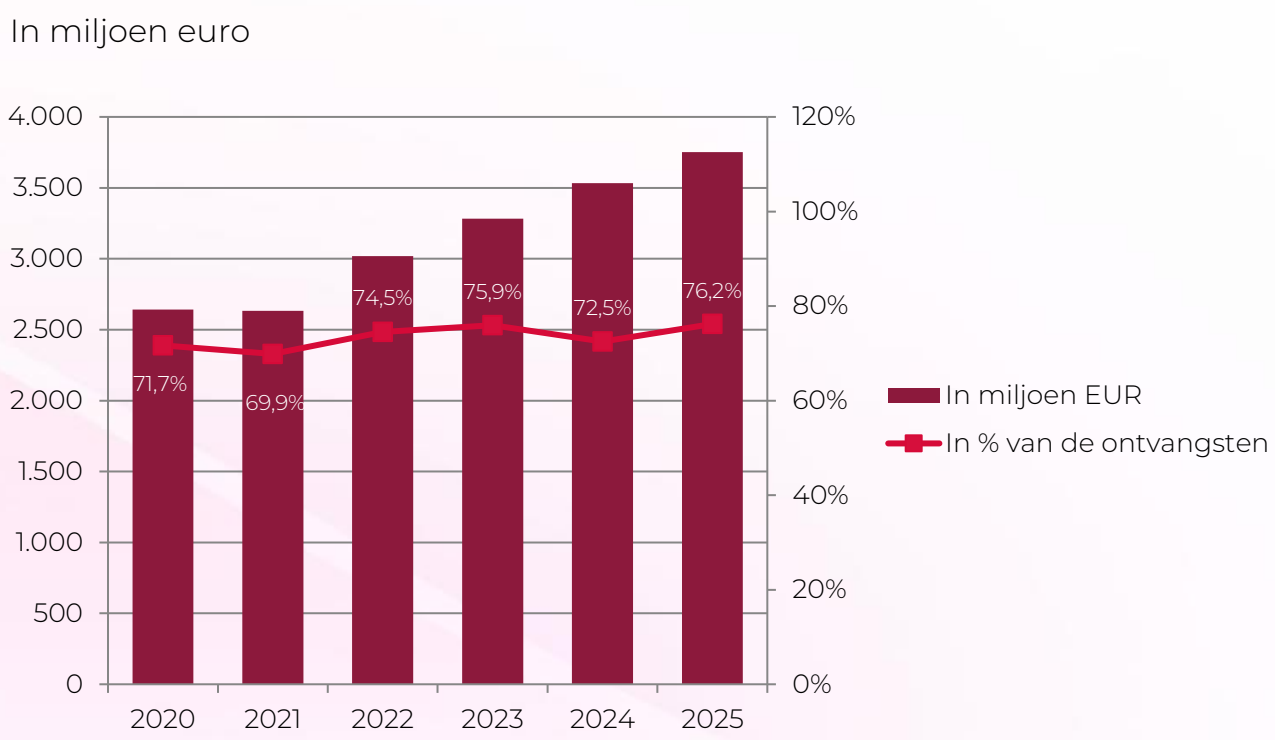

Bron : Op basis van INR - NBB

* Gemeenten, OCMW's, politiezones en gemeentelijke instellingen

Bron: INR/NBB & Belfius

De schuldgraad verschilt sterk tussen gemeenten (van minder dan 30 % tot 100%)

Financiële Scan

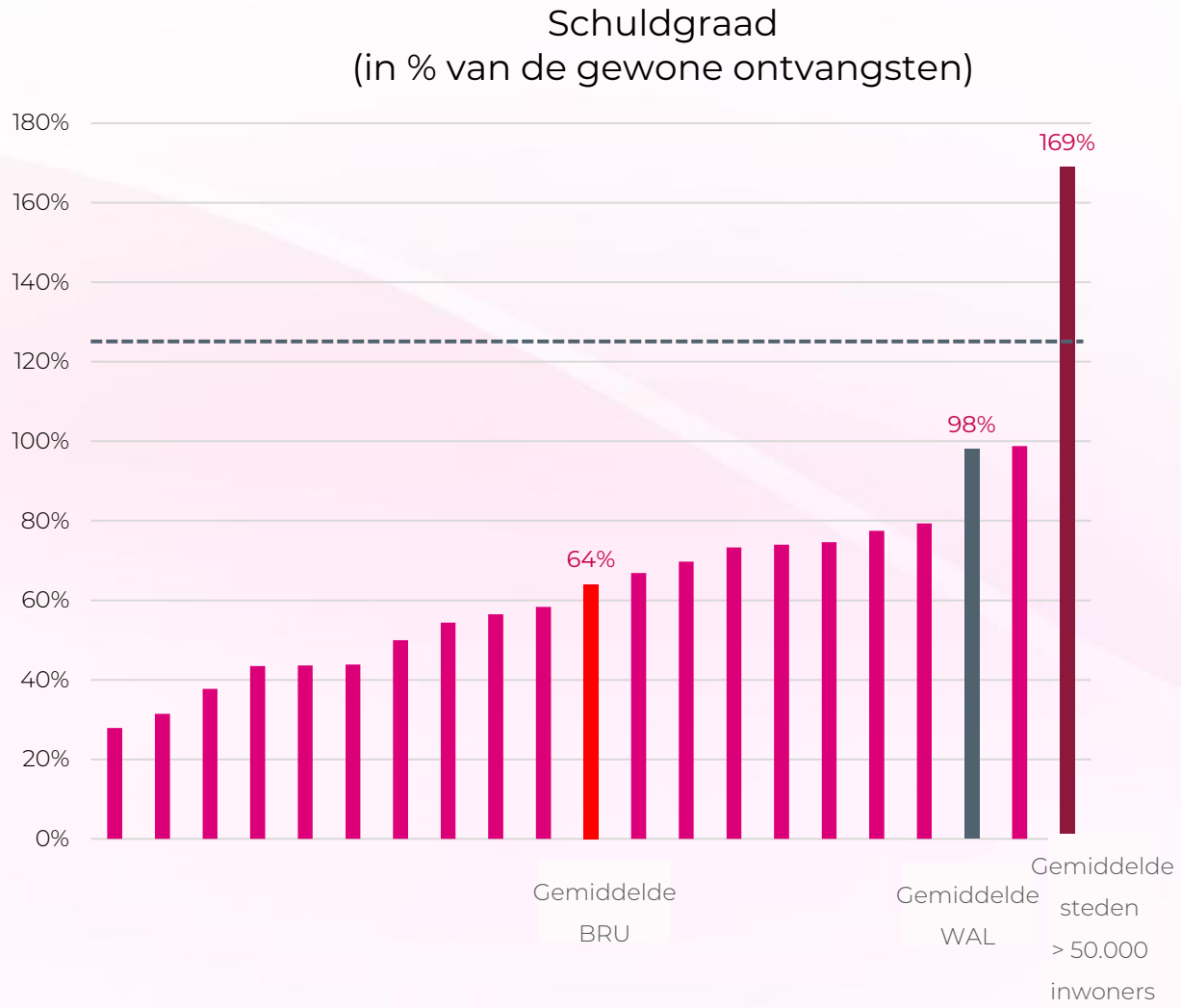

Besluit

« Begrotingen 2026 van de Brusselse gemeenten : Een precair evenwicht en beperkte marge in een context van onzekerheid »

Gewone uitgaven:

- De stijging van de uitgaven blijft onder controle, maar alle uitgavencategorieën ondervinden druk van exogene ontwikkelingen (inflatie, hervorming van de werkloosheid, rente, energiekosten, pensioenlasten…)

Gewone ontvangsten:

- De groei van de ontvangsten steunt voornamelijk op de gezinnen en de bedrijven (fiscaliteit, prestaties, boetes, …)
- Beperkte bijdrage van de regionale financiering in de budgettaire context van het Gewest

Begrotingssaldi:

- Een bijna evenwicht (eigen dienstjaar) voor veel gemeenten, maar reserves bouwen af
- De gerealiseerde saldi op de jaarrekeningen zijn vaak ongunstiger dan de begrotingsvooruitzichten

Investeringen :

- Tendens van afbouw de afgelopen twee jaar = aanpassing in een krappe en onzekere budgettaire context?

Financiële uitdagingen :

- Onzeker en verstoord economisch klimaat
- Pensioenlasten blijven nog jarenlang toenemen
- Veel onzekerheid over de financiële impact van de hervorming van de werkloosheidsvergoedingen en de uitvoering van de fusie van de politiezones

Dank
Belfius